

A megtorlás évei Háromszéken (1849-1852)

(Kivonat)

A bukott forradalmat ellenforradalmi megtorlás követte. Háromszék területén az események fontosságára való tekintettel ez a folyamat fokozottan érvényesült. A különféle büntetések mellett a kollektív bűnösség elvét is alkalmazták, falusi közösségeket sújtva ezáltal.

A segesvári csatavesztést - ahol PETŐFI Sándor is halálát lelte - 1849. augusztus 13-án a világsi fegyverletétel követte. A szabadságharc elbukott, s megkezdődött a megtorlás, az ellenforradalom hosszú időszaka¹. Különös szívósággal üldözték a székelyföldi események vezetőit, résztvevőit, a székelyeket okolták ugyanis azért, hogy 1848-ban a császári erőknél nem sikerült Erdélyből hátbatámadni, s ezzel idejekorán elfojtani a magyar forradalmat². Erdély katonai és polgári kormányzója azzal a titkos utasítással jött e dél-keleti határtartományba, hogy annak minden különállását, sajátosságát megszüntesse, s beolvassa az összmonarchiába. A helyi kormány szerv székelyét Kolozsvárról ismét Nagyszébenbe helyezték, s a taromány mindenható urai a katonák lettek³. Erdély egyesülése Magyarországgal az úgynevezett Unio természetesen érvényét veszítette. Az ország etnikai viszonyait részben szem előtt tartva 3 román, 2 magyar és 1 szász kerületet (district) alakítottak ki: Szeben, Gyulafehérvár, Kolozsvár, Retteg, Udvarhely, Fogaras (Țara Oltului) megnevezéssel. Az udvarhelyi kerület lényegében a Székelyföldet: Maros-, Udvarhely-, Csík- és Háromszéket

fogta át, s területén körülbelül 370.000 ember élt. A körzetekre és alkörzetekre osztott hat nagy közigazgatási egység élén egy-egy katonai parancsnok állott, ez gyakorolta a végrehajtó hatalmat, és adta ki a fontosabb rendeleteket, utasításokat. A polgári vezetés a császári biztosoknak alárendelt civil megbízottakon keresztül történt, akik azonban alárendeltségben voltak a katonai parancsnokokkal szemben. Az új felosztás értelmében, amely 1850-54 között volt érvényben, Háromszék sepsiszentgyörgyi kerületre és 4 alkerületre tagolódott: Gidófalva, Kézdivásárhely, Nagyborosnyó és Nagyajta központtal⁴. Az emberek nehezen szokták meg a hagyományos székely közigazgatási szerkezet felszámolását és az idegen megnevezések alkalmazását, annál is inkább, mivel rövid időn belül többször is területileg újjászervezik a vidéket. 1850-ben FÖDERL hadnagy a nagyajtai alkerületből körrendeletben hívja fel a lakosság figyelmét, hogy a beadott kérvényeken gyakran helytelen megnevezést használnak, az alkerületet kerületi főbiztosságnak nevezik. Még egyszer kihangsúlyozza, hogy a sepsiszentgyörgyi a kerületi biztosság, a többiek alkerületiek, és amennyiben ezt a sorrendet nem tartják tiszteletben, kéréseik figyelmen kívül maradnak⁵.

Háromszék kerületi biztosának 1849 november elején KOVÁCS István császári kapitányt tették, aki nevét csakhamar hírhedtté tette. A csíki első székely gyalogezred ditrói századában szolgált, és a kézdivásárhelyi börtönből az oroszok szabadították ki. KOVÁCS kapitány lefoglalta magának irodául és lakásul Sepsiszentgyörgyön a katolikus templommal szembeni huszárezredesi lakot. Innen intézte azokat a rendelkezéseket, amelyekkel örök időkre gyűlöltté tette nevét. Különösen azokat üldözte, akik a KOSSUTH huszároknál szolgáltak, mert az a különítmény, mely Ditróban elfogta, és 1849 januárjában gyalog Kézdivásárhelyre a börtönbe kísérte, KOSSUTH huszárokból állott. KOVÁCS kapitány azokat a németül tudó fiatal altiszteket, akik 1848 előtt a második székely gyalogezredben szolgáltak, és a szabadságharcban tisztekké lettek, maga mellé és az alkerületi biztosságok-

hoz szolgálatra berendelte, az engedetleneket pedig vasra verette. Ilyen módon 17 tisztet fogatott le. Midőn megkezdődött a szabadságharcban részt vett honvédtisztek üldözése és őrizetbevétele, ezek a befogott írkokok összebeszéltek, és KOVÁCS kapitány több rendeletének végrehajtását oly ügyesen kijátszották, hogy igen sok otthon tartózkodó és még le nem tartóztatott tisztnek elfogatását megghiúsították⁶.

Közben megkezdődött a forradalomban résztvevő katonatisztek összeírása. 1850. január 7-én az udvarhelyi katonai főparancsnokságtól körrendelet érkezett, amely szerint minden helységben a biztosok és bírák kötelességévé tették mindazok nevét összeírni, akik a forradalom idején bármilyen gyalog vagy huszár alakulatnál katonatiszti rangban szolgáltak. Az utasítás megjegyzi, hogy ide nem értendők azok a személyek, akik a szabadságharc előtt is tisztak voltak. LÁNYI Sándor nagyajtai alkerületi biztos 1850. június 30-án a falusi bírának továbbított parancsában kiemeli, hogy minden faluban a honvéd tiszteket pontosan jegyezzék fel, az ellenőrzők szerveket ugyanis azt tapasztalták, hogy részrehajlások következtében többen a jegyzékből kimaradtak. Példának Árapatakat hozták fel, ahol nem írták fel TAMÁSY Mátyás volt honvéd tisztet. Az újonnan készített listákból tehát nem hiányozhatott egyetlen odakívánczó név sem.

Időközben megkezdődött a szabadságharcosoknak a felkutatása, és a megtaláltak ellen elfogatási parancsot adtak ki. Akikre azonban a legnagyobb veszély leselkedett, azoknak nagyrészt sikerült kimenekülniük az országból. Így ment el a világot fegyverletétel után CZETZ János, később GÁL Sándor és a "Székelyek Kossuthja", BERZENCZEI László⁷. BERDE Mózeset halálra ítélték, kegyelem útján 4 év múltán kiszabadult josefstadti börtönéből, DOBAI Károly ezredes Nagyszebenben és Josefstadtban raboskodott, NÉMET László volt kormánybiztos 10 évet ült, FÁBIÁN Dániel, BEKE József 6 évet, és ugyanannyit időz BEKE József baróti nemzetőr parancsnok is. PAPP Mihály nyugalmazott őrnagy 1 évi fogság után kiszabadult, de SZABÓ Nándor, a tömösi szoros

egyik bátor védője Olmützi, börtönében pusztult el⁸. A kiskomité, a radikális forradalmárok két vezetőjét, GÁL Dánielt és BIRÓ Sándort nagy erővel körözték. 1850. szeptember 10-én GÁL Dániel még nem került kézre, ez áll ugyanis POTSA segédbiztos utasításában: "forradalmi követ Gál Dániel szorgalmatosan kerestessen fel és felfalálása esetében szigorú őrizet alatt ide kísérendő"⁹. Később hatósági kézre került, halálbüntetést szabtak ki rá, melyet aztán 14 évi fogságra változtattak, végül 7 éves rabság után kegyelmet kapott. BIRÓ Sándort évekig keresték, de nem találták meg, barátai, ismerősei rejtegették. Ezért még 1850. október 19-én személyleírású körözvényt bocsátottak ki ellene: "Biró Sándor volt református pap Rétyen magas termetű, kerek ábrázatú, fekete kondor hajú, fekete szemű, bajuszos és szakállas, ezen forradalmi egyén kerestessen fel és megtalálás esetén kísértessen ezen albiztossághoz"¹⁰.

Az elítélt és meg nem talált tisztak vagyónát felleltározatják és zároltatják. 1850. november 4-én barátosi MIRCSE Dénes, MIRCSE Ferenc és JÓZSA Sándor javainak bírói zár alá helyezését rendelik el. November 23-án GYÁRFÁS Lajos főhadnagy ingó és ingatlan vagyónának az összeírására utasít a haditörvényszék. Hasonlóképpen az árkosi születésű, II. székely ezredbeli hadnagy PAPP Ferenc javait és felleltározzák, de báró SZENTKERESZTI Zsigmond huszárkapitányét is, aki szintén körözés alatt állott, vagyónának a zárolását rendelték el. NAGY Sándor kézdivásárhelyi illetőségű, II. székely ezredbeli kapitány az aradi törvényszék ítélte el, mint ahogy kőröspataki nyugalmazott kapitány MORITZ Dénest is börtönbe zárták és értékeit lefoglalták. A nagyszebeni haditörvényszék felleltározás bűnéért ítélte el alsócsernátoni huszárszázados DAMOKOS Sándort és martonfalvi NÉMET András alhadnagyot.

A honvéd tisztak nem voltak hajlandók a győztes hatalomnak engedelmeskedni, inkább elmenekültek, bujkáltak, de akkor sem vetették alá magukat a császári parancsoknak. 1849 novemberében körrendeletben hozták nyilvánosságra, hogy a szökések úgy elharapóztak, hogy csupán

a székely lovasezredből 83-an adták bujdosásra a fejüket. A jelenség megfékezésére a hatalom pénzbeli ösztönzéssel próbál árulókat beszervezni: a feljelentett gyalogkatonáért 20 forintot fizettek, huszárért a jutalom 40 forint volt. 1850. március 22-én a Kézdi alkerületből Sepsiszentgyörgyre rendelt, de ott meg nem jelent honvédtisztek névsorát tették közzé: CSÜDÖR János, BARTHA János Almásról, KISS János Bélafalváról, KÖNCZEI Gábor, BODÓ Elek Karatánról, BARTÓK Antal Szentlélekről, KUPÁN Dániel, KOVÁTS István Martonfalváról, mindezek ellen természetesen elfogatási parancsot adtak ki.

A forradalom idején megsebesült és a brassói kórházban ápolat háromszéki tisztek tömegesen szöktek meg innen, még mielőtt felépültek volna: GERGELY Miklós Maksárról, BERDE István Egerpatokról, DANCS Bálint Körösről, KOZÁK György Lisznyórról, DEMETER Ferenc Zabolárról, KOMSA Mihály Gelencérről, BODÓ Ferenc Altójaról és még sokan mások.

Az ellenforradalom mindenkire lesújtott, akinek valami köze volt a szabadságharchoz. Csakis ezzel magyarázható, hogy BEM József 1848 decemberében Debrecenből hozott nyomdájának a kezelésére alkalmazott nyomdászokat is üldözték, a 3 mester közül KULFEL Sámuel nem sikerült elfogni. 1850. október 3-án körrendeletben hívják fel a figyelmet az említett kézrekerítésére.

A helyi vezetőket leginkább az nyugtalanította, hogy bizonyos helységekben forradalmi lázítók ütötték fel a fejüket, akik egy újabb szabadságharc kitörésének a lehetőségét hirdették. 1850. február 16-án KOVÁCS kapitány aláírásával ellátott utasítást tettek közzé: "felsőbb helyről kibocsájtott és ezen biztosságtól közhírré tett többszöri magas rendeletek ellenére is több helységek jelesen pedig Bikkfalvától felfelé a keleti hegysarkalatiak azon hibát követték el, hogy veszedelmes lázítókat szenvedtek meg maguk között, s őket községekben szabadon és feltartóztathatatlanul engedvén bolyongani, sőt őket vendégszeretettel fogadva nekik segélykezeti nyújtottak. Hasonló eset történt Bikkfalván mely köz-

ségbe 2 magyarországi születésű ezen vidékre menekült lázadókat fogadott be kebelére anélkül, hogy őket bejelentették volna, nekik segélykezeti titkos rejtek helyeket ajánlva minden igyekezeteket arra fordították, hogy a felsőbbségnek megtalálásokra arányzott célzata meghíúsítasson. Ezeknek folytán a császári királyi alkerületi biztosság Bikkfalva községet értesítendi, hogyha a vendégszeretettel fogadott és elrejtett 2 lázítót, kik nem áttallották Bem és Kossuth visszajövetelüket nyilván hirdetni sőt annak indokait sokakkal elhitették, ezen gyalázatos eljárással a minden becsületet emberektől annyire óhajtott békét és rendet megzavarni. Ha nem adják át 15 napok alatt 1000 pengő forint pénzbírsággal fog büntetni, hasonlólag elkezdve mostantól felsőbb rendeletek értelmében aránylagos pénzüsszeg megfizetésével míg azon helységek valamint az egyes rejtekhelyet adók is fenyitenek kik törvényes és egy közeli hatóságtól láttamozva lévő különben személyileg bármennyire ajánlandó egyéneknek maguk között mendedék helyet engednek, amint most is több bikkfalvi és magyarosi lakosok büntetnek. Ezen rendelet 3 vasárnapon át a templomban közhírré teendő." Az álhírek terjesztőivel szemben, akik a közvéleményt megtévesztették és a lakosság körében egy újabb szabadságharc kitörésének a lehetőségét hirdették, kemény megtorlást helyeztek kilátásba. 1849. november 12-én Szebenből küldött hirdetmény arról értesíti a helyi szervezetet, hogy egyesek azt terjesztik, hogy a törökök a legyőzött magyar lázongók segítségére jönnek, mellyel a népet nyugtalanítják és ingerültségben tartják. Az ilyen híreket terjesztő személyeket hadbírótság elé állítással fenyegették. 1850. november 25-én nagyajtai alkerületi rendelkezés is hasonló értelemben szól a lakossághoz, mely szerint nem szűntek meg az alaptalan bujtogató hírek, ezért ha bármi néven nevezendő gazdtalan politikai hírek terjesztéséről tudomást szerez az alkerületi biztosság, a falusi előljáráásokat fogják megbüntetni - hangzik a parancs.

Az emberek tudatában még elevenen él az önkényuralom ellen folytatott dicsőséges küzdelem, melynek emlékét bármennyire ki szeret-

ték volna itani a lakosság lelkéből, nem sikerült, s ez a tény láthatólag izgatta a hatalmat. KOVÁCS kapitány a továbbra is fennálló tömegizgatással kapcsolatosan 1850. szeptember 28-án foglalt állást. Szerinte a forradalom leverésével visszatért a csend ebbe a megrongált hazába. A lakosság nagy része tiszteli és szereti a királyt, vannak azonban olyanok is, akik a haza boldogságát és polgártársaik nyugalmát lábbal tiporják, és azon igyekeznek, "hogy a szerencsétlen forradalmi gyász idejét vissza varázsolják és a hazát ezáltal sirjába döntsék. Rossz hírekkel ámitják a népet, hol egy hol más pártütő vezér vagy külső hatalom haderejének közeledését hirdetik." Egyesek szerinte elhiszik a rémhíreket, és pánikba esnek. Az is előfordult, hogy természetük nagy részét azon okból, nehogy a közeledő török csapatok elprédálják, olcsón elfecsérelték. A továbbiakban igyekeznek a népet megnyugtatni az alaptalan álhíreket megcáfolandó: "Az ilyen álhíreknek nem kell hitelt adni, mert azáltal a nép ok nélkül háborgattatik nyugalmában. Az abból keletkező izgatott állapot azonban zsidbasztja az ipart, kereskedést, földművelést, akadályoztatja az alkotmányos polgári élet korszerű kifejlődését, egyszerű polgári élet korszerű kifejlődését, elősegíti a nyomort. Polgárok, ne higgyetek az afféle ámitásoknak, a birodalomban rend és béke uralkodik mindenhol, Ausztria viszont elfoglalta azt a fényes állását, melyet azelőtt bírt az európai hatalmasságok sorában. Legyetek nyugodtak polgárok, s végezzétek aggodalom nélkül rendes foglalatosságaitokat, tekintsétek ellenségeiteknek azokat, akik álhírekkel nyugalmatokat háborgatják. Székelyek, emlékezzetek vissza a közelebb lefolyt eseményekre, a forradalom előlött 2 évvel hasonló módon kezdődött, nyugtalan egyének azért, hogy a zavarosan halászhasznának előre titkon különféle hírek terjesztésével, később nyilvános bűjtogatásokkal ámitva hintették el a törvény iránti bizodalmatlanság magvait köztetek, felverték ezáltal nyugodalmatokból, belesodortak tudatotokon kívül önkénytelen az örvénybe és így megvakítva titeket segedelmeikkel felforgatták a törvényes rendet, szétépték a polgári kötelékeket. Szétszakasztották volt

azon kapcsot, amely hivséggel, szeretettel és bizodalommal csatolt századok óta törvényes fejdelmetekhez és előljáróitokhoz, s azonnal egyes forradalmi főnökök saját kényuralmuk alá hódítva tulajdon maguk titeket rabbilincsen tartottak, kárhözatos saját céljukra felhasználtak s felsőletek zsarnok hatalmat bitoroltak. Nagyok voltak a forradalom áldozatai, melyre a lakosságot kényszerítették, most pedig békességre van szükség, hogy a jólétet újra meg lehessen teremteni, tehát egy újabb forradalom pusztításai senkinek sem lehet az érdeke és nyugalomra van szükség. Ismét mondom tehát székelyek, tekintsétek ellenségeiteknek azokat, akik álhíreket terjesztenek azzal forradalmat élesztvén nyugodalmatokat háborgatni akarják, azok titeket csak ámitanak, amit hirdetnek nem valóság, fogjátok el őket, ti magatok, szolgáltatassátok méltó büntetés végett az előljáróság kezébe". KOVÁCS kapitány nyilatkozata egyúttal saját politikai állásfoglalását is tükrözi, érzelmeit a magyar nép szabadságharcával szemben, lojalitását és szolgálalkúságát a császári ház irányába. Ezek után még inkább érthetővé válik, hogy miért éppen őrá bízták a forradalom utáni nehéz időszak irányítását Háromszéken.

Egy esetleges újabb forradalomnak még a gondolata is félelemmel töltötte el a hatalom képviselőit, és hogy a legkisebb lehetőségét is kizárják annak, hogy nagyobb csoportosulások keletkezhessenek, 1850. március 27.-i rendelkezés alapján megtiltják a falugyűlések engedély nélküli tartását, május 9-én arról tudósítják a népet, hogy mindenféle összejövétel ezek közé értendő, a búcsújárás is az ostromállapot megszüntetéséig tilos.

Ezután a sok megszorító intézkedés után nem csoda, ha a múlt teljes eltörlése, elfeledtetése volt a szándék. Mindent, ami a forradalomra emlékeztetett, üldözték, és ilyenformán az emberek magánéletébe is beleavatkoztak, nevetségessnek tűnő intézkedéseik pedig még a lakosság vi-seletében, szokásaiban is a múltat vélte felidézni. 1850. október 8-án KOVÁCS kapitány ellenőrző körútja alkalmával azt tapasztalta, hogy Háromszék majdnem minden falujában az emberek ka-

lapjának "forradalmi bélése" háromszíni szalagból készült. Elrendelte, hogy mindenki az ilyen fajta bélest azonnal lebontsa, és a bírónak beszolgáltatassa, ellenkező esetben a vétkeseket 3 forinttal büntették meg. November 19-én FÖDERL főhadnagy kézjeggyel ellátott hasonló szellemű rendeletben ez áll: "észrevétetett, hogy a nép között sokan még ma is háromszíni kokárdákat és rebellis egyenruhákat hordoznak, mely egy demonstrációra mutat, hirdessék ki, hogy mindazon egyének, akik a fenn irt lázzasztó darabokat hordozni merészelik haditörvényszék elébe fognak idéztetni". Azt is rossz néven vették a hatalom emberei, hogy a köznép a hajdani tisztakat továbbra is a forradalmi években használt rangjuk szerint nevezte. 1850. december 11.-i körrendeletben azzal fenyegették az ilyen magatartású személyeket, hogy a forradalom visszaidézésének bűnével vádolják meg őket. Felsőbb rendelet szerint arra utasították a volt huszár- és gyalog ezredekben szolgáló katonákat, hogy a nevükkel és családi számukkal ellátott fekete kaputáblákat azonnal távolítsák el.

A lakosságnál elrejtve lévő különféle fegyverek méginkább nyugtalanították az önkényuralom megszemélyesítőit. KOVÁCS kapitány 1849. novemberében a lakosság tudomására hozza: "meg van hagyva, hogy minden álladalmi portékák ide beadassanak, de sajnos kell mondanom, hogy a többségnél még sok fegyver, sok téli öltönyök vannak, ezek azonnal beadassanak". 1850. április 9-én a kerületi biztosság rosszallásának ad hangot az eldugott fegyverek miatt. Még utoljára felszólítják a népet, hogy 15 nap alatt mindenki fegyverét és az egyéb hadiszereket beszolgáltatassa, akinél pedig május elseje után fegyvert találnak, haditörvényszék elé állítják — hangzott a fenyegetés. Fegyvert csak azok tarthattak, akik erre engedéllyel rendelkeztek, ilyenek főként a vadász mesterek voltak. Kézdi alkerületben például SZACSVAI Jánost nevezték ki erre a tisztségre.

Háromszék településeire a kollektív bűnösség elve alapján közös büntetéseket róttak ki a szabadságharcban való részvételükért, hűtlenség címén¹¹. A bikkfalvi faluközösséget 600 forintra,

Illyefalvát 500-ra bírságotlák a rossz szellem és a rablott portékák elrejtése miatt; Kilyénieket, Kőröspatakiakat, Kálnokiakat 50 forintra; Málnást fegyver és forradalmi zászlók elrejtéséért 25 forintra; Árkost BIRÓ Sándor lázító beszédeinek terjesztéséért 100 forintra, Gidófalvát szintén 100 forintra mert rossz érzelműek, és BEM visszajövetelét várják, állították róluk; Zalánt, Szemerját, Mikóújfalut 100-100 forint hadisarc megfizetésére kényszerítették; a Bodokiakat pedig rossz szellemük miatt 150 forinttal sújtották, azzal a meghagyással, hogy ha a helységek a fegyvereket és egyéb tárgyakat ki nem szolgáltatják, 15 nap múlva a büntetést megismétlik, minden egyénért a közösség tartozik felelősséggel hangoztatott elv érvényesítése értelmében.

Az oktatás, az iskolák átszervezése, az új rezsím németesítő törekvéseinek elsőrendű eszközeként szolgált. A szabadságharc elfojtása után nemsokára, 1849. november 17-én KOVÁCS kapitány intézkedik a falusi elemi iskolák megnyitása felől. Az alkerületi biztosok figyelmébe ajánlja, hogy "az oskolák tanítóira különösen figyelmesek legyenek, hogyha az utolsó forradalomban kicsapongólag szerepeltek, ellenőrizni és becsületes személyekkel kitölteni". A normális iskola Sepsiszentgyörgyön 1850. szeptember 23-án nyílt meg, mely alkalommal a helyi vezetők reményüket fejezték ki, hogy a németül és magyarul folyó oktatást nagy számban fogják látogatni a tanulók. A bécsi kormány politikájában nemcsak a megtorlás és fenyegetés érvényesült, ritkábban ugyan, de jutalmazással, dicsérettel is éltek. Így volt ez Szentlélek falu esetében is, ahol a német nyelv tökéletesítése érdekében német tanítót alkalmaztak, még mielőtt Kézdivásárhelyen megnyílt volna a normális iskola. Báró VOLGEMUTH, Erdély polgári és katonai kormányzója 1850. november 1-én méltányolva a szentlélekiek cselekedetét, pozitív példaként népszerűsítette ezt Erdélyszerte. A rendszer beteges félelmét a népek szabadságharcával szemben talán legszemléletesebben az az eset bizonyítja, amelyik a kézdimárkosfalvi iskolában történt az 50-es évek elején, ahová KOVÁCS kapitány ellenőrző körútja során betévedt, és ahol a gyere-

kek a bibliából feleltek. Az egyik tanuló a zsidókról lévén szó, megemlítette, hogy a szabadságukért harcoltak. Minthogy pedig ilyen rebellis kifejezést tankönyvben nem lehetett eltérni, KOVÁCS kapitány az illető könyv használatát azonnal betiltatta¹².

A tanulmányban felhozott néhány konkrét eset bizonyítja a császárság azon erőfeszítéseit - helyi képviselőiken keresztül a birodalom szélső tartományában - hogy a forradalom utáni politikai helyzetet stabilizálja, amelynek legfontosabb célja egy újabb katonai konfliktus csírának a kioltása volt, az embereket pedig arra kényszeríteni, hogy a központi hatalom kívánalmainak megfelelően alázatossággal és hűséggel szolgálják a császárt.

Jegyzet

1. EGYED Ákos: Háromszék 1848-49, Bukarest, Kriterion, 1978, 224 lap
2. Erdély története III., Budapest, 1987, 1426 lap
3. u.a. 1429 lap
4. u.a. 1432 lap
5. KÓVÁRI László: Erdély történelme, Pest, 1866, VI., 149 lap
6. Kis Batzon, Parancsolatok protokoluma, 1850
7. u.a. a kisbaconni BENEDEK Elek emlékház tulajdonában, a továbbiakban erre nem hivatkozunk.
8. Cs. BOGÁTS Dénes: Sepsiszentgyörgy története, 25-26 lap, Székelyföld írásban és képm., Budapest, 1941
9. Erdély története III., 1427 lap
10. EGYED Ákos: i.m. 224-225
11. Császári Királyi Albiztoság, Kézdi kerület (1850-1851), a továbbiakban erre nem hivatkozunk, a Székely Nemzeti Múzeum tulajdonában
12. BEREZC Gyula: Háromszék vármegye népoktatási intézetének története, Brassó, 1893, 170 lap

Anii represiunii în

Trei Scaune (1849-1852)

(Rezumat)

Anii de după înnăbușirea revoluției din 1848-49 se pot considera perioada represiunilor. Toți cei care aveau vreo legătură cu evenimentele revoluționare, au fost persecutați, întemnițați, iar unii participanți au fost executați.

În Trei Scaune, unde împotriva populației era deosebit de aprinsă, și represiunile au fost pe măsură. Deseori s-a aplicat principiul culpabilității colective, s-au aplicat amende și alte pedepse împotriva comunităților sătești.

A fost interzisă folosirea însemnelor și a uniformei revoluționare, și s-a pedepsit până și discutarea evenimentelor petrecute în timpul revoluției - puterea centrală a vrut să curme orice tentativă de izbucnire a unei noi mișcări revoluționare.

The Years of Repression in Háromszék (1849-1852)

(Abstract)

The years following the war for liberation can be considered the years of repression. Everyone who had something to do with the events was persecuted, starting from imprisonment up to execution.

In Háromszék, where the resistance of the population was outstandingly great, the dimension of the repression was accordingly powerful.

In the case of villages, the repression was performed under the slogan of "collective guilt", very severe measures - such as payments and others - were imposed upon the whole people. The use of the revolutionary uniforms and symbols was forbidden, and people were not allowed to talk about the events of the past as well. This was the way the central authorities tried to avoid the outburst of a new revolution.